

Toegangsleutels

Hieronder geef, geef ik –in telegramstijl– nog enkele hints of sleutels die sommigen misschien dienstig zullen vinden.

De becijfering duidt op de pagina's van de bundel.

- 6-7: Het motto-gedicht haakt in op een bijzondere interesse van WJO's beginnende carrière. Het gaat over het gebruik van het 'woord' (menselijk en wijsgerig/theologisch): zeg wat er staat, niet: speel...
 - 9: Het openingsgedicht komt niet tot z'n recht zonder aan Heráklites te denken.
 - 10: Vlinder: een fragiel uiterst kwetsbaar schepsel kwam op de finish te bezwijken... Wat is de zin van dit bestaan: het raadselachtige (kinderlijke) *waarom* nog zinlozer dan het (volwassen) *daarom* (google).
 - 11-12: Struik, wie trouw bijbelt kaan niet om Mozes (Ex 3,6) heen. Sombere dag begin associeert met Egypte-jaren: storm sabelt abeel. Gekromd door guur weer. Abeelblad is donker met helwitte keerzijde. Hervinden van vertrouwde home met partner in overgave aan haar (=roeping cfr. p 12) doet leven: *Ik ben* en *ik word* [Ex. 3,14 Ik ben die ik zal zijn]. Vgl. Ik word wie ik ben?
 - 13-15: Ontmoeting (in droom) met een toentertijd 14-jarig meisje van wie hij hield. De titel zinspeelt op verrijzenis en citeert Job 19,25-26 (Ik weet dat mijn beschermers leeft; ik zal Hem vanuit mijn vlees aanschouwen. Deel 2 (p.15) gaat over de invloed van die serieuze jeugdliefde. Witte steentje (Apk 2,17). Bonzend hart cfr faalhart.
 - 16-17: WJO & Vonne gezien als twee gastvrije oudjes (Ovidius Baucis & Philemon als ijk & lindeboom (*Metam*/boek 8). Mythe Orpheus & Eurydice = uit de dood terughalen (Ovidius en Vergilius).
 - 18: Een wijs zelfonderzoek. In liefde leven, was dat mijn ideaal? Of ambieerde ik: *Beter worden dan?* = leven in de spanning van talent & oordeel (wat vindt *men* van mij? Eeuwige competitie.
 - 19: Alt = blokfluit van WJO's vader. Door kleinkind gevonden. WJO had zijn vader gemist. Verdrongen? Had jij berouw van je berouw? p.20. Weer (zonder verwijt) met respect herinnerd/ teruggehaald. Doet ouderdom. Had jij berouw van je berouw?
 - 21: Braambos. Gods stem is diepste, innerlijke stem (dichterschap?) Braambos cfr Mozes?
 - 22: Waar is 't niets? Luit is een snaarinstrument (tokkelt). Vader Kees Otten was begaafd fluitist (boorde hij ook? p 20).
- 't Geheim vd kunst onttrekt zich aan waarneming: het wit in een gedicht.
- 23-24: vier haiku's voor Olivia(kleinkind). Nieuw leven is godswonder.
 - 25: Waar was hij heen, de raamde wijze? Die had hem toch door menig dal gewenkt. Ik ben niet mijn eigen werk? Als een jongste dag brak de oude dag aan.
 - 26: Nagekomen gericht gedicht. Blijft voutsvoyeren. Was ik in mijn gedicht heus ik?
 - 27: In memoriam Jozef van den Berg
 - 28: Buckelist. Thans schilder ik mij/ achterwaarts de laatste kamer uit... cfr Gerrit Kouwenaar, De totaal witte kamer.
 - 29: Cfr alweer Mozes. Vlechten = dichten.

- 30: Weduwnaar. Weer alleen overblijven na overleden partner.
- 31: In memoriam Tom van Deel. Waar geboren? Waar begraven?
- 32: In memoriam Reinbert de Leeuw. Modern componist.
- 33: Beloken pasen – apostelgedicht (bv Petrus).
- 34: Middagdut tijdens ziekbed. 'Ontslapen' als net het laatste vd Vier Lieder door Richard Strauss heeft verklonken (4 Letste Lieder).
- 35: Gebed sterfbed. 'geduldige' = God.
- 36: Maria Magdalena geconfronteerd met Holbeins schilderij van Jezus' afgelegde lijk in glazen kist (Bazel). Geloof = poëzie.
- 37: Rei van kinderloze moeder. Cfr. Vondels Rei van maegden (Gijsbrecht). In de mond gelegd van een nooit gehuwde vrouw. Maakt nieuwsgierig wie het biografisch is ('n bekende v WJO?)
- 38: Na onderzoek. In je allerbangste droom ben je gespitst klaarwakker.
- 39: Overgave bij een begonnen gedicht. Wil ik hiermee wat God wil? Mijn laatste wil kwam (welde op) tussen het geschreven wordende gedicht en Gods spellen van wat Hij zag schrijven.

Ik waagde het om ontdaan genoeg te zijn om 'Uw wil te doen geschieden'. Daar was 'mijn hoop' de verstekeling die op z'n twijfel stiekem meereist.

- 40-41: Medische *echo van hartfalen*. 1. Ik heb van U 'n hart gekregen dat bij 't minste geluid paniekerig wordt als de ochtendboot (Vlieland) zich laat horen. Wat hebt U voor met repeteerpaniek? U maakt mij niets dan een ontdaan een ontdane holte (niets ipv U). 2. Spreekt het eigen hart toe. Klop na klop ben je op weg naar de laatste klop. Denk niet dat je kunt rekenen dat die gelijke tred houdt met de golven vd Noordzee (zwemmer) of met je werk (dichter). Je hebt nooit meer de tijd gehad dan juist nu. Nooit woei zij (=de tijd) ooit zo straf. Dus (grijp de kans) ga op... (naar de dood... om te leven).

- 41-42: 7 haiku's *Met zonder mij*. 1 = leegstaand huisje Vlieland? 2 = daags na medische uitslag 3 = De beheerder vh huisje als ik er niet meer wordt toegesproken. 4 = Zeevogels vegen de hemel leeg (beeld voor dood). 5 = ruziënde kauwtjes staan voor dichtgemetseld nest (beeld vh Niets waarvoor de hartpatiënt zich voelt staan). 6 = Eigen wil loslaten om zich met de eb te laten meezuigen (overgave aan dood). 7 = Laatste golfje raakt het strand = dood.

- 44-65: Reeks van 22 gedichten (van telkens twee strofische kwatrijnen), getiteld *Met zonder mij* (als het leven straks zonder mij doorgaat).

- 44: (1) De chirurg aan het woord, drie laatste regels de patiënt zelf. Legt uit wat openhartoperatie is.

- 45: (2) Verslag van gesprek met dr. (chirurg): deze toont een model(?) van hart. Hij 'demonstreert' de hartfuncties (spruiten van aders – 'zij/hen?'). Als die niet functioneren 'houdt alles op' zegt M. Maar wat is op, denkt de patiënt, als ik mijn resterende tijd goed gebruik (=in geloof leven).

- 46: (3) De patiënt fluit in het donker = angst. En redeneert zo nuchter mogelijk.

- 47: (4) De patiënt vanuit zijn ziekbed kijkend over de Plas waar hij een vrouw ziet zwemmen, laat zij blik gaan langs de lange benen terwijl zij zich in haar rubberen muiltjes hijst (zij is gekleed in barbieblauwe(?) badjas). Str 2 (patiënt tot zichzelf):

laat die blik maar 'zonder mij' geworpen blijven. En laat die blik ook haar volgen waar zij diep beneden moederziel alleen drijft als een naaldje op een glas water. En zet (die waarneming) als voltrokken in de toekomstige tijd (dus zoals hij denkt dat zij *zal doen*).

- 48: (5) Patiënt denkend aan zijn partner (reis = geloofsleven). Sinds zij samen die reis waren aangegaan waren pas echt een (echt)paar. Wie zal het eerste bestemming bereiken. [r. 6: in gedichten/gedachten?] Ik had altijd gedacht: zij. Vergeef mij, denkt hij tot haar: ik was niet nederig om te beseffen hoe pijnlijk het voor haar zou zijn als *met zonder mij* allen verder zou moeten.

- 49: (6) Patiënt denkt verbaasd hoe hij al zijn vrienden uitluidt met *In paradisum*. Even verbazingwekkend is hoe ik (al schrijvend) hun *zijn* (bestaan) een voor een in mij draag (mijzelf bewust ben) en samen met mijn eigen *zijn* door die deur heen draag. En dit al schrijvend op papier zet.

- 50: (7) Regel 1 'hier': hij stelt zich voor (inde positie van overledene?) zijn moeder uit te zwaaien (naar de hemel).

? 'ziet' hij haar als op aarde achtergebleven? Ze (her)leest 'n kinderboek. Dat is het beeld dat hij van haar als typerend herinnert. Als flinke jongen ziet hij zichzelf iets koken. Een, herinnert hij een veel recenter verleden dat hij de boodschap bracht dat zijn broer overleden was. Eens zal ik bij je bovenkomen met wat ik voor je gekookt heb: 'boven' moet toch in de hemel zijn.

- 51: (8) 'Nu 't nog kan' de dichter zweeft tussen hemel aarde en heeft nu a.h.w. vóór hij definitief 'aan de overzijde' is de gelegenheid (als zwanenzang) 'n uitstapje te maken naar bezienswaardigheden: Matisse(1), noorderlicht(2) of koraalrif(3).[zwanenz=4?] Of zal ik maar kiezen voor 'uw(=Gods) blik op mij'? Die blik van God wordt 'veroorzaakt'(=gebed) door de reisgenoot (= partner). Dat via-via-verkeer (hun relatie liep via God, sacr vh huwelijk). 'heel onze toegemeten hele tijd'?

- 52: (9) De dood wordt God: als God dood heet dan betekent dat: door de mens doodverklaard. Maar kan 'n mens dat: op die wijze zichzelf doden (door Hem dood te verklaren)? Hij kan dat alleen als hij dat als gelovige doet.

- 53: (10) Nauwelijks denk je: ik snap 't wel, of je gaat memoriseren = je roept je vaste geloof te binnen (cit 46,4) wat vertrouwen en dus vrede geeft. Citaat aan het slot is geen psalmvers, cursief benadrukt (wat psalm ook zegt).

- 54: (11) Stervelingen zijn onzeker... (= versregel Wallace Stevens) De dichter moest 't citaat ter plekke opzoeken. Of die stervelingen overleefden vertelt dat gedicht niet. Ik kreeg te beseffen dat het mijn taak is om *vanuit wat er staat* (cfr mottogedicht toneelregisseur) dat *gelovend* te interpreteren.

- 55: (12) De dichter zocht *ratsmodee* (sodem...) op in etymologisch woordenboek. Eind vorige gedicht roept eind van de wereld op. Brengt de kennis vd oorsprong vh woord wel uitkomst? Dat taalkundig wroeten brengt 'n heleboel overvloedige gegevens naar boven die als stortbui moeten uitgeniest. Ik ga nu maar beter naar het einde (ipv etymologisch naar oorsprong) zoeken om mijn oorsprong te vinden (=bestemming).

- 56: (13) De moedertaal 'deint' voor WJO: iets wat leeft en inspireert. *Wim is weg* is een boekje, jaren '50 geschreven en getekend door Rietveldstudent Rogier Boon (de

uitgave werd een succes). Het gaat over een jongetje dat met zijn verjaardag een fiets krijgt, waarmee het jochie naar Spanje wil rijden. De dichter kijkt op eigen carrière terug als 'het ene golfje/dat door de hele oceaan/ tot golfje wordt gedeind,/en zich tot golfje denkt en dan/ in oceaan verdwijnt en zich verzoenen/ moet met *zonder mij deint voort de hele oceaan*. Zoals *Beraamde wijze* en meer andere bewonderenswaardige getuigenis van bescheidenheid.

- 57: (14) Dit gedicht wil vooralsnog niet opengaan voor mij

- 58: (15) De sensatie nu septemberzon z'n reis weer gaat beginnen door het appartement waarbij de rode bijbelruggen oplichten in de boekenkast. Och hemeltje (waarom juist deze uitroep? Het witte leeslint bij Johannes 1: *Sinds het begin is er het spreken* citeert de Naardense Bijbel (vertaling Pieter Oussoren). Het openingswoord: In den beginne was het Woord. Dat Woord is inderdaad *levend spreken*. Rowan Williams schreef: Niemand las de Schrift voor het laatst.

- 59: (16) De zwaluwen gaan trekken bij warme wind. Nu merkt hij pas ('en hee') de duinaanwas maakte het graf van de laatste hond zichtbaar (hoe moet ik me dat voorstellen?). Dat graf is inmiddels door braambos overgroeid. De dichter realiseert zich dat hij ongemerkt veel dingen 'als geschieden voor het eerst' (Genesis). Deze wordingsgeschiedenis duurt al mijn hele leven lang. Stemy dankbaar.

- 60: (17) *Als je maar genoeg kon leven in dit leven* = slotregel van Renée van Riessen's gedicht 'Alles zal zijn/ zoals het is bij ons,/ maar onherkenbaar gekeerd' uit de bundel *Het komende leven* (2022). Kon je maar volstrekt intensief leven, dan zou hetgeen erop volgt, steeds gelijken op het vorige. Dus steeds minder contrast/ verschil met het voorgaande. (?). Wat is de zin in deze reeks?

- 61: (18) De dichter meldt dat zijn (oudste) zoon die over een echtscheiding heeft geprocedeerd de acte van Berusting heeft getekend. Deze zit in een rouwproces. Het is een ervaring die voor JWO&VvdM iets nieuws is. Toch vraagt de zoon aan zijn vader: Is er een doortocht door verlatenheid? *Komt er een eind aan*, het is ondraaglijk voor hem. Vreemd gedicht, op deze plek, in deze reeks!?

- 62: (19) Gericht gedicht: U schenkt de mens eerst de remedie, daarna de kwaal, aldus Jonathan Sacks in *Numeri*. Poëzie ziet WJO als een remedie, en hij vraagt de rabbi: voor welke kwaal is geschenk bedoeld?

- 63: (20) [in andere vorm, hier vier vierregelige strofen] Waartoe deze afwijking? Gebed van de patiënt, daags voor de ingreep. Dan wordt de reis aanvaard dwars door het lauwe labyrint dat door mij heen stroomt. Zult U daar aanwezig zijn, waar de bloedlijn naar U (het hart = het ballend speenvarkenshart) wordt afgesloten? Daar in de wee ('t lijden 'met zonder mij'), zult u daar bestaan. [geen vraag: daar vertrouw ik op, vandaar bestaan = a.h.w. fysiek?] U die daags vóór Hemelvaart ten hemel voer alsof mijn avontuur (met zonder *ons*) al begonnen was. Zang: 'Lievelingen' (= vertrouwde vrienden), al krijgen jullie het nog zo voor je kiezen, in de verlatenheid (God, mijn God, waarom...) zal ik... zo zal ik morgen uw deuntje horen, uw deuntje met zonder Mij, er zijn!

- 64: (21) De biet in de Nicolaaskerk omkranst ontvangen. Veel dat mijn begrip te boven gaat. Daags na de ingreep trof ik mezelf in tranen aan. Uw Hart omringd door

weeën, tongen vuur, U stond ALTIJD klaar om te bestaan. [Bestaan als werkelijkheid die ná eerst te hebben ontkend in geloof blijkt te bestaan.]

- 65: (22) In de stiltecoupé kom ik te zitten tegenover de vrouw in appelgroen die dit nu kiest: dit en zij kijkt op, maar mij niet aan/ en wat haar oogopslag verbergt verandert aan de stilte niets. [Zij was blijkbaar zichtbaar geschrokken van wat de patiënt was aan te zien.]

De reeks *Met zonder mij* telt 22 gedichten. Het Hebreeuwse alfabet telt 22 letters: alef, beet, gimel etc.). Een abecedarium? Deze vorm is niet klassiek. Wel associeert deze ongewone reeks met een werkelijkheid die alomvattend of uitputtend wordt beschreven. Hier de ervaringen van een patiënt die een crisis doormaakt waarbij het leven wordt bedreigd.

- 66-69: Rei van pas bevallen moeders. Doet denken Vondels rei van Maegden in aansluiting op Vondels Gijsbrecht van Aemstel.

Deze tekst werd geschreven voor een bewerking van de Gijsbrecht door WJO (2012).

- 70: Waar U wil. Voelt zich meegevoerd met Gods wil.